

Voiko Oktoberfestin tuoda?

Alustus OKS:n 9. Oktoberfestissä, 28.9.2019

Mikko Tyni

Oktoberfestiä itseään voidaan hyvällä syyllä pitää traditiona, mutta käsitteen sisältö ja tarkempi rajaaminen onkin haastavampaa: mikä itse asiassa on Oktoberfest ja mitä siihen kuuluu? Tai pikemminkin, mikä on niinsanottu Oktoberfestin "minimi", jotta määrättyä tapahtumaa tai sen modernia toisintoa voi oikeutetusti tällä tavoin kutsua? Onko lopulta olemassa vain yksi Oktoberfest vai onko siinä paljonkin universaalisia elementtejä, kuten vaikkapa joulussa ja juhannuksessa?

Kuten olemme huomanneet, on Oktoberfest viimeisen 10 vuoden aikana - seuran olemassaolon aikana - hiipinyt maassamme samanlaiseksi kaupallissisältöisten vuotuisjuhlien kalenterin merkinnäksi kuin saman hieman aiemmin tehnyt Halloween. Alkuperäisen Oktoberfestin historiaa on näiden illanistujaisten yhteydessä jo monena vuonna sivuttu, mutta pintapuolisena kertauksena seuraava: kuninkaalliset häät Münchenin kaupunkialueen rajalla, Baijerin kruununprinssi Ludvigin (myöh Ludwig I) ja Saxe-Hildburghausin prinsessa Theresen - hänen mukaansa siis nykyinenkin juhla-alue *Theresienwiese* - avioliitto ja erityisesti siihen liittynyt kansanjuhla vuonna 1810 aloittivat perinteen. Ajankohtakin oli otollinen, agraariyhteiskunnan vuosikierrossa yleisesti juhlistettu sadonkorjuun aika ja syksyyn siirtyminen ajoittui sopivasti yhteen hääjuhlan kanssa. Juhlakansa luonnollisesti sonnustautui perinteisiin maalaisyhteisön asusteisiin: dirndleihin ja lederhoseneihin.

Siten Oktoberfestin traditioihin on alusta pitäen kuulunut **kansanjuhlan luonne**. Tapahtuma on lähtökohtaisesti avoin ja julkinen, ilmoitettiinhan alkuperäiseen juhlaan avoin kutsu kaikille kaupunkilaisille. Hiljalleen Oktoberfest laajeni yksittäisestä juhlapäivästä monipäiväiseksi ja moniviikkoiseksi. Alkuperäinen aikajänne oli lokakuun 1. sunnuntaita edeltävät 16 päivää, mutta Saksojen yhdistyminen vuonna 1994 aiheutti muutostarpeen, sillä yhdistymisen juhlapäivä on 3. lokakuuta. Siten pituus on nykyisin joko 17 tai 18 päivää, riippuen ajoittuuko tämä päätössunnuntai kuun ensimmäiseen vai toiseen päivään.

Alkuaikoina hevoskilpailut näyttelivät keskeistä roolia tapahtumassa ja paikallisten trahtöörien oluiden ja viinien maistelu oli oikeastaan vielä sivutoiminto. Melko nopeasti tapahtuma sai myös maatalousnäyttelyn luonteen ja muuntui, tai täydentyi, 1820-luvulle tultaessa yleiskarnevaalin suuntaan karuselleineen ja huvituksineen. Tässä vaiheessa

mukaan tuli myös **erityinen Oktoberfest-olut**, *Oktoberfestbier*, jota tiettävästi tarjottiin ensi kerran vuoden 1818 juhlallisuuksissa. Oli luontevaa, että juhlan oluttyyliksi valikoitui nimenomaan *Märzen* - siis humaloidumpi ja hieman tavanomaista vahvempi, täyteläinen ja tukeva lager-tyyppinen olut, jollaista oli tiettävästi pantu ainakin 1500-luvulta saakka Baijerissa ja sitä oli totunnaisesti juotu juuri sadonkorjuun aikaan. Erityisen oluen yhteyteen liittyi yhtä luontevasti tyypillinen yksinkertainen baijerilainen maalaisjuhlaruoka *haxeineen*, *würstleineen*, *knödeleineen* ja *hendleineen* sekä lukuisine välipalapurtavineen *pretzeleistä* paahdettuihin maapähkinöihin. Näistä lähtökohdista syntyi Oktoberfestin ikoninen kattaus.

Mainittakoon vielä, että on syytä erottaa käsitteinä varsinainen Oktoberfestbier ja sinänsä teknisesti varsin identtiset, samaan aikaan tarjolla olevat erilaiset *Festbierit*, *Fest-Märzenit* ja *Wiener-Märzenit*. Ero ei niinkään ole tynnyrin sisällössä tai korkin alla, vaan historiassa – ja saksalaisessa täsmällisyydessä: vain 1800-luvun Münchenin kaupungin rajojen sisällä toimineet panimot saattavat nimittäin käyttää tätä nimitystä. Siten naapurikunnassa valmistettava ja esimerkiksi täälläkin [viittaus Gastropub Tuulensuuhun] tarjoiltava Ayinger joutuu tyytymään geneerisempään Festbier-nimitykseen.

Münchenin kaupunki otti vastuun tapahtuman vuotuisesta järjestämisestä 1819, joten tänä vuonna juhlimme tältä osin nykymuotoisen ja nimenomaan, **säännöllisen ja toistuvan** Oktoberfestin 200-vuotista taivalta – olkoonkin, että tapahtuma on olosuhteiden, kuten sotien ja kulkutautien vuoksi 24 kertaa jäänyt väliin. Voidaan jopa ajatella, että ensimmäiset yhdeksän vuotta tapahtuma haki muotoaan ja oikeutustaan, joka näin tunnustettiin vakinaistamisriirillä. Oktoberfestistä oli tullut osa Münchenin - ja sittemmin Baijerin, vuosikymmeniä myöhemmin lopulta koko Saksan - identiteettiä.

1850-luvulla kuvaan tuli myös massiivinen **kansanparaati**, jossa tuhansittain baijerilaisiin perinneasuihin sonnustautuneita kaupunkilaisia panimohevosten ja torvisoittokuntien kera marssii kaupungin halki juhla-alueelle. Paraatin kärjessä nähdään kaupungin mustaviittainen symboli, *Münchener Kindl* eli Münchenin lapsosen, usein retiisiä ja olutkolpakkoa kantaen. Nykymuotoiseksi müncheniläispanimoiden liikkuvaksi tuote-esittelyksi paraati kuitenkin muuttui vasta 1935.

1890-luvulla puolestaan ilmaantuivat tapahtumalle tunnusomaiset jättäiläismäiset **olutteltat** - tai oikeampi ilmaisu olisi kevytrakenteiset oluthallit, paikkaluku kun lasketaan tuhansissa - korvaamaan aiemmat avokattaukset, joissa olutta oli sään armoilla anniskeltu. Loppuun on vielä mainittava Oktoberfestille sen tunnistettavan erityisluonteen sinetöivät rituaalit, joista tunnetuimpana ensimmäisen oluen

laskemisseremonia, jota kutsutaan tapittamiseksi. Münchenin ylipormestarin kunniavirkatehtävä on lauantaina puoleltapäivin lyödä hanatappi tynnyriin - O zapft ist! -huudahdus väkijoukosta on virallinen signaali tapahtuman alulle. Näytellä tapahtuu aina olutteltoista vanhimmassa, Schottenhamelissa.

Edellä käsitellyistä tunnistettavuuden antavista ja tapahtumaa yksilöivistä osaperinteistä voidaan kenties hahmotella karkea Oktoberfestin minimi:

- avoimuus ja julkisuus tapahtumana
- toistuvuus ja säännöllisyys
- ajallinen ja sisällöllinen kytkös yleisempään baijerilaiseen juhlaperinteeseen pukeutumisesta musiikkiin ja asenteeseen (ns. *Gemütlichkeit*)
- oluen keskeinen rooli siihen liittyvine ruokineen
- karnevaalimaiset piirteet erityisrakennelmineen, paraateineen ja rituaaleineen

Jatkokysymys on, miten Oktoberfestin sitten voi kulttuuri-ilmiönä viedä - tai tuoda - Münchenin ja Baijerin ulkopuolelle? Eikö tällainen vesitä, pelkistä ja vääristä tapahtumaa, joka on niin leimallisesti Baijerin erityispiirteisiin kiinnittynyt - vai voidaanko Oktoberfest nähdäkin "skaalautuvana", erilaisiin olutkulttuureihin sovitettavissa olevana yleisempänä oluen ilojuhlana? Vai syyllistytäänkö tässä sittenkin baijerilaishatuissamme ja sinivalkoruutuisissa paidoissamme paljonpuhuttuun kulttuuriseen omimiseen? Olisiko tämä tapahtuma yhtä toimiva omaleimaisesta suomalaisesta agraarihistoriastamme nostettuna syyskarnevaalina - modernina kekrinä - väinämöislakeissa ja sahdin ympärille rakennettuna? Kun Oktoberfest suurimuotoisemmin ensi kertaa 1961 vietiin Saksan ulkopuolelle, olivat asialla amerikansaksalaiset ja tapahtuma oli suoraan siirretty yksityiskohdiltaan Münchenin esikuvasta. Onko siis jonkinasteinen aito germaani- tai baijerilaiselementti tässä vääjäämättä tarpeen, sisäänrakennettuna?

Jääköön nämä kysymykset ilmaan. Olutkulttuuriseurain Oktoberfest-juhlituksen osalta kyse on ennen kaikkea ollut halusta tuoda eurooppalaisen olutkulttuurin piirteitä paremmin tunnetuksi suomalaisten oluenystävien parissa ja joskus pyrkimys "puhdasoppisuuteen", olkoonpa hivenen mekaanisesti lainattuakin, palvelee tätä päämäärää.